

עין משפט
גד מצוה

גד א מיי פֿיט מהלכות מתנות עניים הלכה כח טור ש"ע יו"ד סימן רנג ס"ג:

גה ב טוש"ע ח"מ ס' חטו סעיף ב':

גו ג טוש"ע ח"מ ס' קב סעיף ב וסעיף ג וע"ש:

גז ד מיי פֿיט מהלכות אלוות הלכה ג ופי"ט מהלכות מלוה ולוה הלכה ד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע ס' ק סעיף ב':

גח ה מיי פ"ח מהלכות נזיק ממון הלכה י

סמג עשין סו טוש"ע ח"מ

ס' חטו סעיף א':

גכז ו מיי שם ופי"ט מהל'

מלוה ולוה הלכה א

ופכ"ד שם הלכה י סמג

שם ועשין דז טוש"ע שם

וס' קב סעיף א וע"ש

גמ"מ ובניי':

ס ז מיי פֿיט מהלכות

מלוה ולוה הלכה ז סמג

עשין דז טוש"ע ח"מ ס'

קב סעיף ד':

כא ח מיי שם הלכה ד

סמג שם:

כב ט מיי שם הלכה ד

סמג שם טוש"ע ח"מ

שם:

ז:
שיתנו טפי ממחצה מ"מ ליספו ליה עד שימלא למוכרן בשויין דמה שאין מולא למוכרן בשויין לפי שרואין אותו שהוא דחוק ואית דגרס אי דזלי כו' אפילו טובא נמי לא ליספו ליה פי' אפילו החלו הרבה לא ליספו ליה כיון דשוות מאתים זוז וזול נמי דכ"ע ואי דלייקור אפילו פורתא ליספו ליה פירוש אפילו החלו פורתא:

דביומי ניסן יקרי **ארעתא**. וא"ת המינה שדות כדפי' הקונטרס לפי שיחרוש בקץ ויזרע בזמרחשון אלא בתים ממאי חילוק יש בהן בין ניסן לתשרי וי"ל שרגילין שייקרו בזמן שרגילין לשכור הבתים ולאחר ששכרו זילו:

בבעל חוב מדמינן ליה. ולא שייך למפך א"כ הורעת כמו שלא יפה הכתוב כח בעל חוב אלא אדרבה הורע כמו דמדאורייתא דינו בזיבורית: **הב** לי זיבורית **טפי פורתא**. לא גרסינן או עדיית בציר פורתא דאס כן ממאי קפריך א"כ נעלת דלת בפני ליון הלא אין דינו כלל בעדיית דקיימא לן דינו צבינונית: **לכתובת** אשה מדמינן ליה. ה"ה דהוה מצי לאוקמי בצעל חוב דקאי ביה ודקאמר הב לי עדיית בציר פורתא אלא לפי שהתחיל והעמיד בזמקין ואח"כ בצ"ח ניחא ליה למנקט בתרייהו כתובת אשה: **אליבא דר' ישמעאל** לא תיבעי לך דאמר בדניזק שיימינן. כיון דליף מג"ה דשדה שדה מוציער בשדה אחר דהוי דניזק אצל לר"ע אפשר דהא דקאמר דהאיך דקמשלם לא אתא אלא למעוטי דניזק: ה"ג

והא מיטב שדהו כתיב אלא כי אתא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע מבי רב ה'פרשוה כל מילי מיטב הוא דאי לא מוזדבן הכא מוזדבן במתא אחריתי לבר מארעא דליתבי ליה ממיטב כי היכי דלקפוץ עלה זבינא: בעא מיניה רב שמואל בר אבא מאקרוניא מרבי אבא כשהן שמין^[א] בשלו הן שמין או בשל עולם הן שמין אליבא דרבי ישמעאל לא תבעי לך דאמר בדניזק שיימינן כי תבעי לך אליבא דרבי עקיבא דאמר בדמזיק שיימינן מאי מיטב שדהו אמר רחמנא למעוטי דניזק או דלמא למעוטי דעלמא נמי אמר ליה רחמנא אמר מיטב שדהו ואת אמרת בשל עולם הן שמין איתיביה יאין לו אלא עידית כולם גובין מן העידית בינונית כולם גובין בינונית זיבורית גובין זיבורית והיו לו עידית ובינונית וזיבורית נזקין בעידית ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית ע'עידית ובינונית נזקין וכתובת אשה בזיבורית בבינונית בינונית וזיבורית נזקין ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית ע'עידית

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

אפילו פורסא נמי לא ליספו ליה. שהרי שוות קרקעותיו מאתים זוז: **דביומי ניסן יקרי ארעסא**. הקץ חורען בתשרי ובזמרחשון וביומי תשרי זילי שאין סיפק לזרען באותה שנה: **וצין כדהספא**. בתשרי משום דליטריך לזוזי הלכך עני לא הוי דיטול שזה אסף דינר

הואיל וביומי ניסן שוות קרקעותיו מאתים ועשיר לא הוי הואיל ולכולי עלמא נמי לא הוי שוין השתא מאתים הלכך משלימין לו עד מאתים והיינו מחלף דעד פלגא אורחיה למיזל טפי לא: **והנא נמי גבי נזקין**. נמי בהכי מיתרלו קראי כגון דביומי ניסן יקרא ארעמא וביומי תשרי זול והזיק בתשרי שזה מנה ונא לגבות מנה מקרקעות המזיק ודינו בעדיית כדכתיב [שמות כג] **מיטב**: **ז**[שקולן]. כי זול דהשתא: **ואי א"ל** ניזק הב לי מביונית כדהשתא טפי פורתא ממאי דענית למיתב לי בעדיית לא מצי למכפייא אלא א"ל מזיק אי שקלת בעדיית כי דינך שקול כי השתא ואי לא שקול מביונית כיוקרא דלקמיה ולהכי אתי איצב [שם כא] לרבות סובין דאי צעי למשקל ניזק סובין כגון שיש לו קרקע סמוך לאותה צינונית של מזיק וינחא ליה כה שקיל לה כיוקרא דלקמיה דהא שזה כסף הוא צניסן. ולהכי אינטריך לאצבי לאוקמא בהכי כדאמרן דסופה לייקר צניסן משום דאי אין סופה לייקר קרא למאי אתא פשיטא דאי צעי ניזק למשקל סובין שקיל צע"כ של מזיק שאפילו בעדיית יפה כמו כל שכן בצינונית אלא להכי אתא קרא למימר דישיב לו שזה כסף כיוקרא דלקמיה: **י**לישנא אחרינא **מאכילין אותו מעשר עני עד מחצו**. לאו אעני קאי אלא אכל אדם שזריך מעות למוזנות והיו לו בתים שדות וכרמים ואינו מולא למכור אפילו בחצי דמיהן מאכילין אותו מעשר עני עד שתייקרו קרקעותיו שיוכל למכרן בחצי דמיהן: **אפילו טובא נמי**. אפילו מצי לזינוניהו טובא יותר מחצי דמיהו ליספו ליה עד שיוכל למכור בשווייהן דהא מכה דכולי עלמא הוא ולא פשע מידי: **אפילו פורסא נמי**. אפילו אין יכול למוכרן אלא פורתא לא ליספו ליה דפושע הוא: **עד פלגא אורחיה למיזל טפי לא**. הלכך אם יכול למכור בחצי דמיהן אין מאכילין אותו מעשר

עני דזה דרכו ואם החלו טפי מאכילין ולא יפסיד. ותפוס לשון ראשון: **ואם אמרת מביונית וזיבורים לא שקיל**. כי השתא: **אי איכא לדמויי**. להא דרבה: **לצעל חוב מדמינן לה דצעל חוב דינו צבינונית**. בפרק הנזקין במסכת גיטין (דף מה:.) והשתא אם בא בעל חוב לגבות מן הלוה בתשרי וא"ל ללוה הב לי זיבורית טפי פורתא כי היכי דליהוי שזה מלוה דאית לי גבך כוולא דהשתא מצי אמר ליה אי שקלת כו' ואי לא שקלת צינונית שקול כיוקרא דלקמיה: **לכסופא אשם מדמינן לה**. וכגון שנתן לה גט בתשרי וחילו ארעמיה והיתה כתובתה מאתים ודינה למיגבי מוזיבורית כדמסקינן התם בפרק הנזקין [מט:]: **מכל מקום קשיא**. מיטב וישב דמרבי סובין: **כל דהיב ליה ממיעט יהיב ליה**. וכי פרע ליה סובין יתן לו מסובין מעולין שלו: **והא מיטב שדהו כפיב**. ואי כדקאמרת לכסוב מיטב סתמא: **כל מילי**. דמטלטלין שיכול להוליכן ממקום זה למקום אחר הוי מיטב: **דאי לא מיוזדנ הכא**. כולי האי: **מיוזדנ כמסא אחריסי**. ולהכי לא כתיב מיטב אלא לגבי שדות והכי מתרצי קראי בשדות יתן מיטב ובמטלטלים אפי' סובין: **כשהן שמין**. האי עדיית וזיבורית: **בשלו הן שמין**. וההוא דהוי עדיית לדדיה דמזיק יהיב ליה ואי אית ליה עדיית וזיבורית ושוייה זיבורית דידה כעדיית דעלמא אפילו הכי לא יהיב ליה מזיק לניזק אלא מעדיית דידה דבתר ארעמא דידה אזלינן: **או בשל עולם הן שמין**. ויהיב ליה מוזיבורית שהרי לכל העולם הוא עדיית: **דאמר בדניזק שיימינן**. וכיון דשויה הן זיבורית כעדיית דניזק יהיב ליה מוזיבורית: **למעוטי דניזק**. דלא אזלינן בתר מיטב דניזק ואע"ג דהך זיבורית דמזיק הוא מיטב דניזק הואיל ולא הוי מיטב לעלמא לא יהיב ליה מינה אכל אי לעלמא הויא מיטב מיטב יהיב ליה מינה אע"ג דאית ליה עדיית: **או דלמא למעוטי נמי דעלמא**. דשדהו דוקא וההיא דלגביה הויא עדיית יהיב ליה: **א"ל מיטב שדהו אמר רחמנא**. דאזלינן בתר ארעמא דידה ויהיב ליה מעדיית ארעמיה ולא שיימינן בשל עולם: **אין לו אלא עידים**. במי שהיו עליו צעל חוב וכתובת אשה ונזקין: **וכסופא אשם בזיבורים**. במסכת גיטין בפרק הנזקין (דף מט:.) תני טעמא דיותר משאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא:

עני דזה דרכו ואם החלו טפי מאכילין ולא יפסיד. ותפוס לשון ראשון: **ואם אמרת מביונית וזיבורים לא שקיל**. כי השתא: **אי איכא לדמויי**. להא דרבה: **לצעל חוב מדמינן לה דצעל חוב דינו צבינונית**. בפרק הנזקין במסכת גיטין (דף מה:.) והשתא אם בא בעל חוב לגבות מן הלוה בתשרי וא"ל ללוה הב לי זיבורית טפי פורתא כי היכי דליהוי שזה מלוה דאית לי גבך כוולא דהשתא מצי אמר ליה אי שקלת כו' ואי לא שקלת צינונית שקול כיוקרא דלקמיה: **לכסופא אשם מדמינן לה**. וכגון שנתן לה גט בתשרי וחילו ארעמיה והיתה כתובתה מאתים ודינה למיגבי מוזיבורית כדמסקינן התם בפרק הנזקין [מט:]: **מכל מקום קשיא**. מיטב וישב דמרבי סובין: **כל דהיב ליה ממיעט יהיב ליה**. וכי פרע ליה סובין יתן לו מסובין מעולין שלו: **והא מיטב שדהו כפיב**. ואי כדקאמרת לכסוב מיטב סתמא: **כל מילי**. דמטלטלין שיכול להוליכן ממקום זה למקום אחר הוי מיטב: **דאי לא מיוזדנ הכא**. כולי האי: **מיוזדנ כמסא אחריסי**. ולהכי לא כתיב מיטב אלא לגבי שדות והכי מתרצי קראי בשדות יתן מיטב ובמטלטלים אפי' סובין: **כשהן שמין**. האי עדיית וזיבורית: **בשלו הן שמין**. וההוא דהוי עדיית לדדיה דמזיק יהיב ליה ואי אית ליה עדיית וזיבורית ושוייה זיבורית דידה כעדיית דעלמא אפילו הכי לא יהיב ליה מזיק לניזק אלא מעדיית דידה דבתר ארעמא דידה אזלינן: **או בשל עולם הן שמין**. ויהיב ליה מוזיבורית שהרי לכל העולם הוא עדיית: **דאמר בדניזק שיימינן**. וכיון דשויה הן זיבורית כעדיית דניזק יהיב ליה מוזיבורית: **למעוטי דניזק**. דלא אזלינן בתר מיטב דניזק ואע"ג דהך זיבורית דמזיק הוא מיטב דניזק הואיל ולא הוי מיטב לעלמא לא יהיב ליה מינה אכל אי לעלמא הויא מיטב מיטב יהיב ליה מינה אע"ג דאית ליה עדיית: **או דלמא למעוטי נמי דעלמא**. דשדהו דוקא וההיא דלגביה הויא עדיית יהיב ליה: **א"ל מיטב שדהו אמר רחמנא**. דאזלינן בתר ארעמא דידה ויהיב ליה מעדיית ארעמיה ולא שיימינן בשל עולם: **אין לו אלא עידים**. במי שהיו עליו צעל חוב וכתובת אשה ונזקין: **וכסופא אשם בזיבורים**. במסכת גיטין בפרק הנזקין (דף מט:.) תני טעמא דיותר משאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא:

עדיית

מסורת הש"ס

א [גיטין מח:.] ב [שם].
ג [שם].
ד [כתובות קי:].
ה [מכרז"ש, ט] [נחור לז"א].

רבינו הגנאל

אם הוזלו עד חצי דמיהן מה ששנה בניסן ק' זווי לא משכח בה בתשרי ג' זווי מאכילין אותו מעשר עני ולא שבקינן ליה לזבני בהכי. האי נמי לגבי נזיקין אם בא לגבות ממון בתשרי דדילא ארעא ואמי' ליה הניזק דיני בעידית הב לי בינונית כמו ששנה עכשיו. ואמי' ליה המזיק אי שקלת מיטב המזיק כמו ששנה בניסן דקרינא ביה ישיב לרבות שזה כסף כי האי גונא מה ששנה בניסן. ודחי' לה, כלומ' אם כן הירעתהו כמו [שלמזיקין] [שלניזקן].

איצב [שם כא] לרבות סובין דאי צעי למשקל ניזק סובין כגון שיש לו קרקע סמוך לאותה צינונית של מזיק וינחא ליה כה שקיל לה כיוקרא דלקמיה דהא שזה כסף הוא צניסן. ולהכי אינטריך לאצבי לאוקמא בהכי כדאמרן דסופה לייקר צניסן משום דאי אין סופה לייקר קרא למאי אתא פשיטא דאי צעי ניזק למשקל סובין שקיל צע"כ של מזיק שאפילו בעדיית יפה כמו כל שכן בצינונית אלא להכי אתא קרא למימר דישיב לו שזה כסף כיוקרא דלקמיה: **י**לישנא אחרינא **מאכילין אותו מעשר עני עד מחצו**. לאו אעני קאי אלא אכל אדם שזריך מעות למוזנות והיו לו בתים שדות וכרמים ואינו מולא למכור אפילו בחצי דמיהן מאכילין אותו מעשר עני עד שתייקרו קרקעותיו שיוכל למכרן בחצי דמיהן: **אפילו טובא נמי**. אפילו מצי לזינוניהו טובא יותר מחצי דמיהו ליספו ליה עד שיוכל למכור בשווייהן דהא מכה דכולי עלמא הוא ולא פשע מידי: **אפילו פורסא נמי**. אפילו אין יכול למוכרן אלא פורתא לא ליספו ליה דפושע הוא: **עד פלגא אורחיה למיזל טפי לא**. הלכך אם יכול למכור בחצי דמיהן אין מאכילין אותו מעשר

עני דזה דרכו ואם החלו טפי מאכילין ולא יפסיד. ותפוס לשון ראשון: **ואם אמרת מביונית וזיבורים לא שקיל**. כי השתא: **אי איכא לדמויי**. להא דרבה: **לצעל חוב מדמינן לה דצעל חוב דינו צבינונית**. בפרק הנזקין במסכת גיטין (דף מה:.) והשתא אם בא בעל חוב לגבות מן הלוה בתשרי וא"ל ללוה הב לי זיבורית טפי פורתא כי היכי דליהוי שזה מלוה דאית לי גבך כוולא דהשתא מצי אמר ליה אי שקלת כו' ואי לא שקלת צינונית שקול כיוקרא דלקמיה: **לכסופא אשם מדמינן לה**. וכגון שנתן לה גט בתשרי וחילו ארעמיה והיתה כתובתה מאתים ודינה למיגבי מוזיבורית כדמסקינן התם בפרק הנזקין [מט:]: **מכל מקום קשיא**. מיטב וישב דמרבי סובין: **כל דהיב ליה ממיעט יהיב ליה**. וכי פרע ליה סובין יתן לו מסובין מעולין שלו: **והא מיטב שדהו כפיב**. ואי כדקאמרת לכסוב מיטב סתמא: **כל מילי**. דמטלטלין שיכול להוליכן ממקום זה למקום אחר הוי מיטב: **דאי לא מיוזדנ הכא**. כולי האי: **מיוזדנ כמסא אחריסי**. ולהכי לא כתיב מיטב אלא לגבי שדות והכי מתרצי קראי בשדות יתן מיטב ובמטלטלים אפי' סובין: **כשהן שמין**. האי עדיית וזיבורית: **בשלו הן שמין**. וההוא דהוי עדיית לדדיה דמזיק יהיב ליה ואי אית ליה עדיית וזיבורית ושוייה זיבורית דידה כעדיית דעלמא אפילו הכי לא יהיב ליה מזיק לניזק אלא מעדיית דידה דבתר ארעמא דידה אזלינן: **או בשל עולם הן שמין**. ויהיב ליה מוזיבורית שהרי לכל העולם הוא עדיית: **דאמר בדניזק שיימינן**. וכיון דשויה הן זיבורית כעדיית דניזק יהיב ליה מוזיבורית: **למעוטי דניזק**. דלא אזלינן בתר מיטב דניזק ואע"ג דהך זיבורית דמזיק הוא מיטב דניזק הואיל ולא הוי מיטב לעלמא לא יהיב ליה מינה אכל אי לעלמא הויא מיטב מיטב יהיב ליה מינה אע"ג דאית ליה עדיית: **או דלמא למעוטי נמי דעלמא**. דשדהו דוקא וההיא דלגביה הויא עדיית יהיב ליה: **א"ל מיטב שדהו אמר רחמנא**. דאזלינן בתר ארעמא דידה ויהיב ליה מעדיית ארעמיה ולא שיימינן בשל עולם: **אין לו אלא עידים**. במי שהיו עליו צעל חוב וכתובת אשה ונזקין: **וכסופא אשם בזיבורים**. במסכת גיטין בפרק הנזקין (דף מט:.) תני טעמא דיותר משאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא:

עדיית